

Eksamen PSYC3220 – Våren 2026

Du skal svare på en oppgave i del A og en oppgave i del B.

Oppgaven i del A teller 2/3 i sensuren, mens oppgaven i del B teller 1/3.

Begge oppgavene må være bestått for å bestå eksamen.

Del A: Velg **en** av følgende to alternativer:

Alternativ 1:

Diskuter påstanden: «Dersom man kjenner en persons Big Five-personlighetstrekk og fasetter, kan man i stor grad predikere personens atferd.»

Alternativ 2:

Lise er 40 år. Hun ble mobbet da hun var barn og har aldri har hatt noe langvarig parforhold. I sosiale sammenhenger føler hun seg ofte utenfor. Lise har hatt gjentatte depresjoner siden hun var om lag 25 år gammel. Hun jobber som lærer, men er jevnlig sykemeldt i lengre perioder når hun har depressive episoder. Hun har aldri vært sykemeldt av andre årsaker enn depresjon. Lise kan ikke identifisere klart hva som utløser depresjonene, men mener at de ofte utvikler seg i etterkant av stress eller konflikter på jobb. De depressive episodene kommer hyppigere og er mer alvorlige nå enn da hun var yngre.

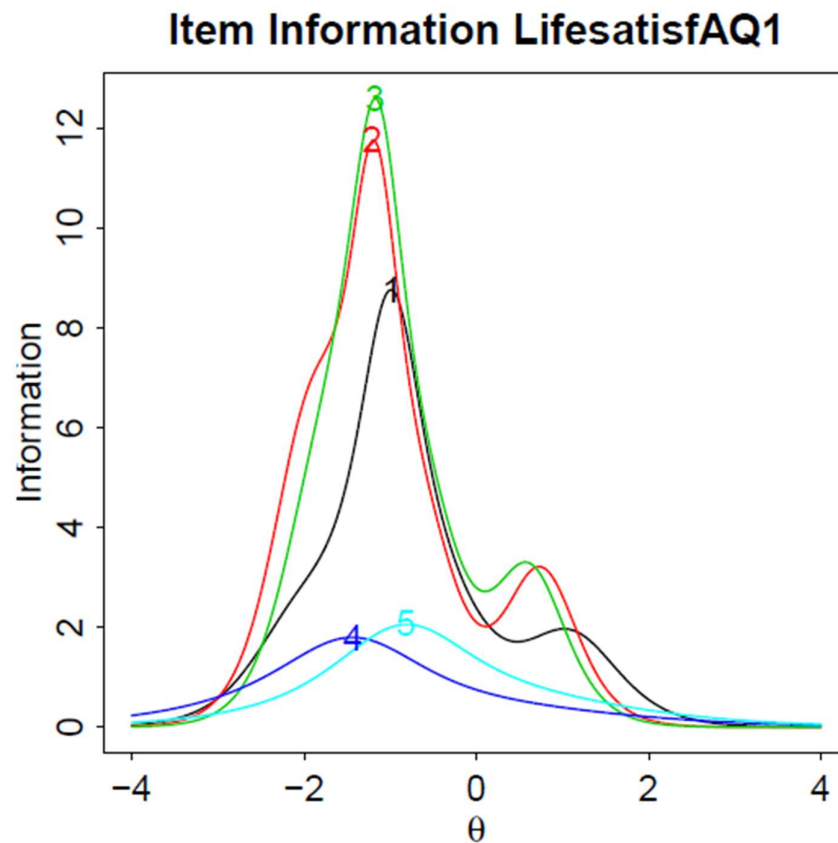
Lise skårer ett standardavvik over gjennomsnittet (T-skåre = 60) på nevrotisme. Hennes skåre på nevrotisme har vært uendret siden hun var 20 år.

Diskuter sammenhengene mellom Lises personlighetsskåre og hennes gjentakende depressive lidelse ut ifra følgende teoriene om personlighet og psykopatologi: Arr-modellen, sårbarhetsmodellen, patoplastisitetmodellen og spektrummodellen. Gjør også eksplisitt rede for aspekter ved sammenhengen mellom hennes nevrotisme og depresjon som ikke forklares av de ulike modellene.

Del B: Velg **en** av følgende to alternativer:

Alternativ 1:

Nedenfor finner du resultater fra item response theory-analyse (IRT) av fem ledd som skal måle hvor fornøyd man er med livet. Tenk deg at du skal velge to eller tre av disse fem leddene til en forkortet versjon av skalaen. Hvor mange og hvilke ledd ville du ha valgt? Begrunn svaret ut ifra IRT-resultatene nedenfor. Forklar hva som menes med at et ledd har høy grad av informasjon. Er det noe i resultatene som indikerer om disse fem leddene til sammen utgjør et godt mål på hvor fornøyd man er med livet, eller er det noe som tilsier at man burde ha brukt andre ledd i tillegg? Begrunn svaret.

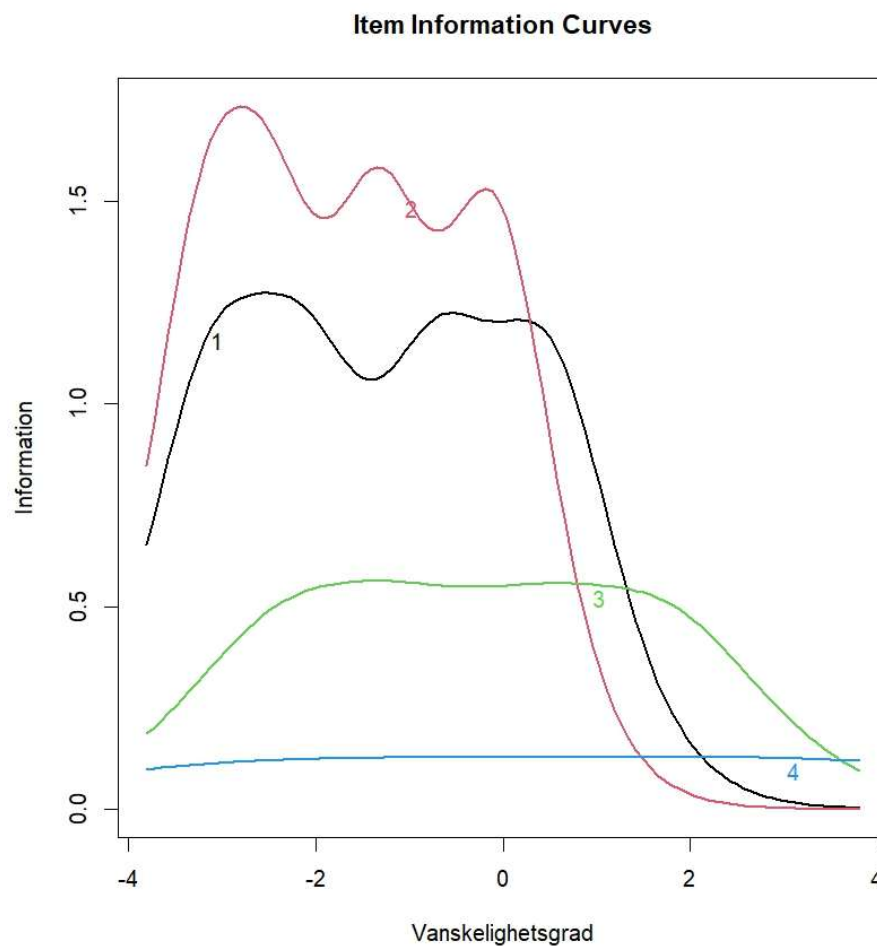
Question

- 1 På de fleste måter er livet mitt omtrent slik jeg vil det skal være
 - 2 De fleste ting i livet mitt er veldig bra
 - 3 Jeg er fornøyd med livet mitt
 - 4 Så langt har jeg fått de viktige tingene jeg ønsker meg i livet
 - 5 Dersom jeg kunne leve livet på nytt, ville jeg ønske å ha det på samme måte
-

Alternativ 2:

En norsk studie har samlet inn informasjon fra foreldre om temperamentstrekkene til deres 18 måneder gamle barn. Foreldrene svarte på fire spørsmål om temperamentstrekket negativ emosjonalitet. Nedenfor finner du resultater fra item response theory-analyse (IRT) av disse fire spørsmålene.

Tenk deg at du skal velge to eller tre av disse fire spørsmålene til en forkortet versjon av skalaen. Hvor mange og hvilke ledd ville du ha valgt? Begrunn svaret ut ifra IRT-resultatene nedenfor. Kan disse resultatene si oss noe om testens validitet? Begrunn svaret.

- 1) Gråter lett
- 2) Sutrer og gråter mye
- 3) Blir lett lei seg
- 4) Reagerer intenst når hen blir opphisset

Sensorveiledning:

Generelt:

Det er mange måter å besvare en oppgave på, og det er lov å definere at man legger mer vekt på visse deler av oppgaven enn andre. Alt som det er eksplisitt spurt om, må besvares, men noe kan altså besvares kortere dersom andre deler er mer utfyllende besvart. Studenter kan trekke inn ulike deler av pensum, og innhold som er relevant for det som er spurt om, teller positivt selv om det ikke er nevnt eksplisitt i sensorveiledningen. Forståelse og diskusjon er viktigere enn å kunne mange detaljer.

Fire aspekter skal vektlegges i vurderingen:

- Kunnskapsmengde (teoretisk/empirisk)
- Innsikt (oversikt/forståelse)
- Fremstilling (struktur/begrepsapparat)
- Bruk (selvstendighet)

Det er ikke noe krav om innholdsfortegnelse eller referanseliste.

Sensorveiledning Del A, alternativ 1:

Nedenfor nevnes flere relevante poenger som kan diskuteres. Det er ikke krav om at alle poengene er med for å få toppkarakter, og studenten kan komme med andre poenger enn dem som er nevnt her.

En svært god besvarelse vil ha med mange poenger, mens det forventes at besvarelsen inneholder mer enn ett poeng for å bestå. En solid diskusjon som vitner om selvstendighet og evne til å se flere aspekter i sammenheng kan gi toppkarakter selv om bare noen av momentene under er med. Noen studenter kan trekke inn andre perspektiver på personlighet (f.eks. livshistorieperspektivet) som utfyllende til trekkperspektivet.

- Studentene forventes å forstå at personlighetstrekk kan brukes til å predikere atferdstendenser over tid, men ikke enkeltatferd.
- Det er forskjell på å predikere på gruppenivå og individnivå.
- Livsbetingelser og andre miljøfaktorer bidrar til å forme folks atferd.
- Person-situasjon-interaksjoner kan bidra til å forklare hvorfor det er vanskelig å predikere ut ifra personlighetstrekk – ett og samme trekk kan gi opphav til ulik atferd avhengig av situasjon/livsbetingelser.
- Hvor godt prediksjoner fungerer er avhengig av forekomsten av det man ønsker å predikere.
- Personlighetsendringer gjennom livet kan bidra til å svekke sammenhenger mellom personlighet målt på ett tidspunkt og atferd senere i livet.
- Studenten kan også drøfte at Big Five bare i begrenset grad kan predikere politiske holdninger og politisk atferd og patologi.
- Personlighet er mer enn trekkene, og kjennskap til trekk og fasetter ikke er nok til å forstå en person og hans atferd.

- Mennesker er mer enn personlighet, andre egenskaper (f. eks. helse eller evnenivå) vil også påvirke folks atferd. NB! Et av kapitlene i læreboka inkluderer evner i personlighet, så studenten skal ikke trekkes for en slik forståelse.

Sensorveiledning Del A, alternativ 2:

Arrmodellen sier at episoder med depresjon vil påvirke personlighet slik at nevrotisismeskåren stiger, dette er ikke i tråd med det vi har fått vite om personen. Det er et pluss om studenten trekker inn at på gruppenivå synker nevrotisme i den aktuelle aldersperioden, slik at uendret nivå muligens kan være en effekt av depresjon.

Sårbarhetsmodellen sier at nevrotisme er en sårbarhetsfaktor for depresjon. Opplysningene om at personens forhøyede nevrotisme (risikofaktor) var til stede før depresjonen, passer med denne modellen. Sårbarhetsmodellen sier også at depresjon er noe kvalitativt annet enn nevrotisme. Dette kan stemme med at personen kun er sykemeldt når hun har depresjon, men dette kan selvsagt også være en kvantitativ forskjell. Denne modellen forklarer ikke at depresjonen øker i alvorlighetsgrad over tid selv om nevrotisismeskåren er stabil.

Patoplastisitetmodellen sier at personligheten vil påvirke hvordan depresjonen utarter seg. Denne modellen passer godt med at personen både har forhøyet nevrotisismeskåre og depresjoner som virker forholdsvis alvorlige, i og med at det er snakk om langvarige sykemeldinger. Det at depresjonen har blitt mer alvorlig samtidig som nevrotisismeskåren er stabil, blir ikke forklart av modellen.

Spektrummodellen ser depresjon som en mer alvorlig variant av nevrotisme, og at nevrotisme og depresjon har felles årsaker. Man kan tenke seg at høyt nevrotisismenivå går over i depresjon når personen blir utsatt for stress eller konflikter.

Sensorveiledning Del B, alternativ 1:

Figuren viser at ledd 2 og 3 har mest informasjon. Vi ser også at alle fem leddene har sin informasjonstopp omtrent på samme sted på det underliggende trekket. Dersom man skal lage en kortskala, ville det ha vært naturlig å velge ledd 2 og 3. Ledd 1 har også ganske mye informasjon, og det er helt fint om studentene argumenterer for å ta med dette også. Dersom man ønsker å måle en større bredde i variasjonen i livskvalitet, ville det nok ha vært fornuftig med noen spørsmål som skilte bedre mellom folk flere steder på skalaen. Hva betyr det at et ledd har mye informasjon? Det betyr at det er sterk sammenheng mellom en persons nivå på det aktuelle trekket og sannsynligheten for at personen vil svare på en viss måte på spørsmålet. Dersom denne sammenhengen er sterk, er det mye informasjon i leddet. Dette kan sees som en parallell til en høy ladning i en faktoranalyse. Informasjonsmengde er et mål på leddets reliabilitet – et ledd som skiller tydelig mellom to personer med ulikt nivå av et trekk, er reliabelt.

Læreboka inneholder formler og matematikk, mens forelesningen kun har fokusert på konseptuell forståelse av IRT. **Studentene er informert om at det ikke forventes at de skal bruke formler eller forklare IRT matematisk på eksamen.**

Sensorveiledning Del B, alternativ 2:

Spørsmål 1 og 2 inneholder mest informasjon. Spørsmål 3 inneholder imidlertid noe mer informasjon enn 1 og 2 når det gjelder å skille mellom personer med høye grader av temperamentstrekket. Studentene kan argumentere for å beholde spørsmål 1 og 2, eller 1,2 og 3. Spørsmål 4 gir omtrent ingen informasjon.

NB! Tallene viser at ingen av de fire spørsmålene inneholder veldig mye informasjon – men studentene har ikke lært om dette, og foreleser har understreket at det er vanskelig å tolke den absolutte verdien til disse tallene. Vi forventer derfor kun at studentene diskuterer hvilke spørsmål som har mye eller lite informasjon i forhold til hverandre, og hvor på skalaen spørsmålene har mer eller mindre informasjon relativt sett.

IRT-sier noe om reliabiliteten til en test og til de ulike spørsmålene i testen, men kan ikke si noe om validiteten. Da måtte man ha sett hvordan denne skalaen henger sammen med andre skalaer, eller med observasjoner av barna, for eksempel.

Læreboka inneholder formler og matematikk, mens forelesningen kun har fokusert på konseptuell forståelse av IRT. **Studentene er informert om at det ikke forventes at de skal bruke formler eller forklare IRT matematisk på eksamen.**